

Харківська державна наукова бібліотека
імені В.Г.Короленка

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДА НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛІВ КІНЦЯ ХІХ — ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

ПРО ВИСТАВКУ

Розглянуто вітчизняні та закордонні журнали моди, що зберігаються у фондах бібліотеки. Здійснено огляд видань та читацької аудиторії тих часів, наведено словник термінів за темою і стислий бібліографічний опис використаних джерел.

Укладання та дизайн: Олена Тихонова,
бібліотекарка ХДНБ
ім. В. Г. Короленка.

Редактори: Алла Миколук, Тетяна
Поливана.

21. ОШАТНА БЛУЗА // ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1908. С. 3.

ОГЛЯД ВИДАННЯ ТА АУДИТОРІЇ

Історію часто сприймають як сухий перелік дат, політичних подій та офіційних документів, проте справжнє минуле криється не в кабінетах чиновників, а на галасливих вулицях і в затишних вітальнях, воно відлунює у шелесті суконь на міських променадах. Щоб відчувати атмосферу Харкова кінця ХІХ ст., недостатньо прочитати звіти губернатора, набагато краще поглянути на місто крізь призму повсякдення, естетики та тих дрібних деталей, з яких насправді складалося людське життя.

В. БАТИСЛОВИЙ КОСТЮМ З
МОЛЮНЕЗОМ // ПАРИЗЬКІ МОДИ.
1885. С. 45.

На зламі століть Харків був не сонним провінційним містечком на узбіччі імперії, а живим європейським центром, де вирувало життя, а комерційний прагматизм тісно переплітався з жагою до краси та витонченості. Але як нам сьогодні реконструювати цей візуальний образ? Як побачити тих людей, які прогулювалися Університетським садом чи робили покупки на Благбазі?

8. МАНТЕЛЕ ДЛЯ МОЛОДОЇ ЖІНКИ //
ВІСНИК МОД. 1890. С. 8.

Найкращим провідником у минуле є тогочасна періодика. Це немов кардіограма суспільства, єдине джерело, що безупинно фіксувало ритм життя день у день. Кожен вид преси є своєрідним ключем до пізнання минулого.

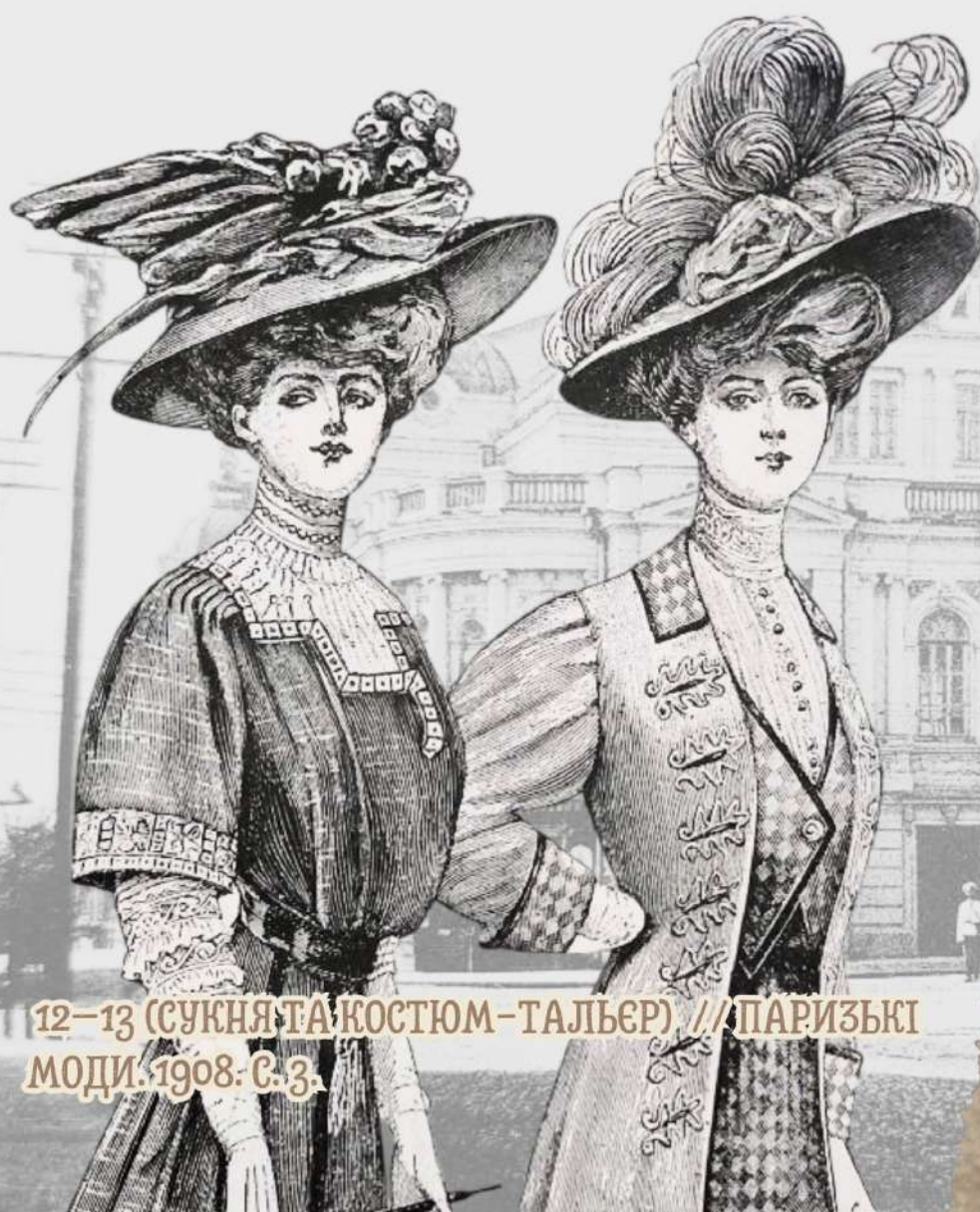
Офіційні газети, як-от «Харьковские губернские ведомости», транслиували «фасад» епохи — те, як держава хотіла виглядати. Натомість сатиричні журнали, зокрема «Шершень», показували її виворіт, висміюючи суспільні вади. «Товсті» літературні журнали розкривали інтелектуальні дискусії того часу.

32. ДОМАШНІЙ КОСТЮМ /// ПАРИЗЬКІ МОДИ.
1908. С. 7.

Та справжнім ключем до історії повсякдення, віддзеркаленням візуального коду епохи стали саме журнали мод, адже, на відміну від тексту, який легко підлаштувати під цензуру, візуальний образ діє на підсвідомість і видає те, що залишалося поза увагою офіціозу: сферу повсякденних інтересів, естетичні ідеали та реальні побутові прагнення жінок.

Головними естетичними орієнтирами для тогочасних модниць Харкова були такі видання, як «Модний вісник» та ілюстровані додатки «Парижскія моды» до журналу «Нива». За даними перепису 1897 року, населення Харкова становило близько 174 тисяч осіб. Зрозуміло, що новинки європейської моди були доступні далеко не всім харків'янам: основною аудиторією модної періодики була міська еліта, інтелігенція та купецтво.

12–13 (СУКНЯ ТА КОСТЮМ-ТАЛЬЄР) /// ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1908. С. 3.

Річна передплата на «Ниву» з додатками коштувала близько 7 рублів. Це була відносно доступна розкіш, враховуючи, що середній річний дохід кваліфікованого робітника або вчителя становив близько 250–360 рублів (що складало 20–30 рублів на місяць). Проте вартість самих тканин та роботи кравчині для створення модної сукні могла дорівнювати кількомісячному доходу такого працівника.

2. КОСТЮМ-ТАЛЬЄР // ПАРИЗЬКІ МОДИ.
1908. С. 3.

Справжнім феноменом тогочасних журналів була рубрика «Поштова скринька», яка для сучасного читача була чимось на кшталт інтернет-форумів та соціальних мереж: якщо розкішні ілюстрації замінювали тогочасний інстаграм, то листування з редакцією перетворювалося на живий чат.

Це був унікальний простір, де жінка з Харкова чи Чугуєва могла відчувати прямий зв'язок з Парижем. Часто дописувачки ховалися за романтичними псевдонімами, наприклад, «Самотня», «Мрійниця» або «L'insolite», що надавало їм можливість ставити відверті запитання.

26. БЛУЗКА ІЗ СУКНА // ПАРИЗЬКІ МОДИ.
1908. С. 6.

Рубрика була переповнена різноманітними запитами: жінки цікавилися, як пофарбувати тканину вдома, як вивести пляму з оксамиту чи чим замінити дорогий китайський креп. Редакція також брала на себе роль модератора суспільних норм та етикету, відповідаючи на запитання, чи личить незаміжній дівчині з'являтися у світлій вуалі на прийомі або чи пристойно вийти в парк у велосипедному костюмі без супроводу.

ПРИКЛАДИ ІНШИХ ЛИСТІВ ВІД ХАРКІВ`ЯН ТА ХАРКІВ`ЯНОК

г. Харьковъ. Скворцовъ, О. „Лѣтній спутникъ учащихся, записная, справочная книжка.“ Ц. 20 к. Въ этой книжечкѣ найдете указанія о собираніи бабочекъ и др. коллекцій. Кн. маг. „Нов. Вр.“

МЕШКАНЕЦЬ ХАРКОВА СКВОРЦОВ ЦІКАВИВСЯ ПРАВИЛЬНИМ ЗБОРОМ ПРИРОДНИЧИХ КОЛЕКЦІЙ.
ЗАПИТ Ф. СКВОРЦОВА, М. ХАРКІВ // ПОШТОВА СКРИНЬКА.
ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1898.

Харьковъ, В—ой. Катрейнерсь мальцнаффе, т. е. солодовый кофе признанъ за лучшій суррогатъ кофе изъ настоящаго кофейнаго боба такими авторитетами какъ д-ръ Петтенкоферъ, директоръ мюнхенской лабораторіи для изслѣдованія пищевыхъ припасовъ, д-ръ Цимсень, д-ръ Гофманъ, профес. Гигіеническаго Инстит. въ Лейпцигѣ и мн. др. Въ Германіи употребленіе солодоваго кофе весьма распространено, особенно среди небогатыхъ семей. Этотъ кофе имѣетъ вкусъ и ароматъ настоящаго кофе, свободенъ отъ всякихъ вредныхъ примѣсей и содержитъ въ себѣ нѣкоторое количество питательныхъ веществъ, такъ что составляетъ вкусный, дешевый и здоровый напитокъ. Сказалъ

**ДОПISУВАЧКА ІЗ ХАРКОВА ПІД ПСЕВДОНІМОМ
«В—ОЙ» ЗВЕРТАВСЯ ДО ЖУРНАЛУ ЗА ПОРАДОЮ
ЩОДО ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ.**

ЗАПИТ ДОПISУВАЧКИ В—ОЇ, М. ХАРКІВ // ПОШТОВА СКРИНЬКА. ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1898.

г. Харьковъ, Н. К. Ш Фаянсовые квадратики для рисованія можно получить въ маг. фарф. издѣлій Кузнецова, СПб., Невскій, 64. *Средство отъ таракановъ.* Купленную буру кладутъ на сковороду и нагреваютъ на илигѣ, пока бура не станетъ совершенно рыхлой, послѣ чего ее растираютъ въ порошокъ и просѣиваютъ черезъ мелкое сито. Затѣмъ берутъ въ равныхъ количествахъ: а) приготовленный указаннымъ способомъ порошокъ буры, б) хорошо высушенную и просѣянную гороховую муку и в) мелко истолченный, просѣянный сахаръ.

№ 383. Обратитесь въ Морской техническій комитетъ, въ главн. зданіи Адмиралтейства; председатель адмиралъ Пилкинъ.

**ХАРКІВ'ЯНИНКА ІЗ ІНІЦІАЛАМИ Н. К. Ш. ШУКАВ
СПЕЦИФІЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ТВОРЧОСТІ —
ФАЯНСОВІ ПЛИТКИ (КВАДРАТИКИ) ДЛЯ
МАЛЮВАННЯ.**

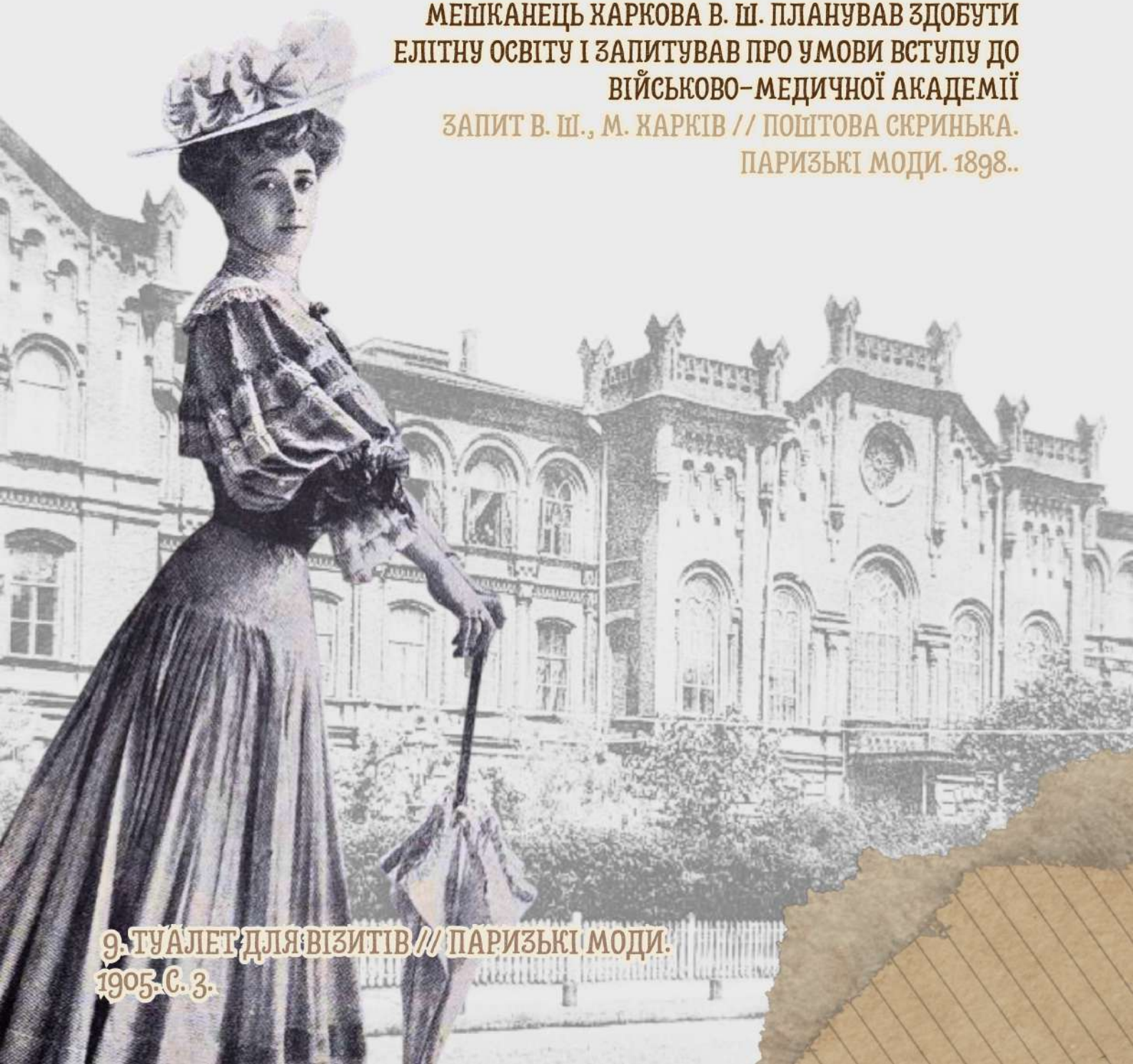
**ЗАПИТ Н. К. Ш., М. ХАРКІВ // ПОШТОВА СКРИНЬКА.
ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1898.**

**24. ТУАЛЕТ ДЛЯ
ЕКСПУРСІЙ // ВІСНИК
МОДИ. 1890. С. 101.**

г. Харьковъ, В. Ш. Въ Военно-Медицинскую Академію принимаютъ окончившихъ курсъ классич. гимназій, безъ конкурснаго экзамена, но по конкурсному баллу, котор. долженъ быть не менѣе 4-хъ, а иногда и выше. Плата на первыхъ 2-хъ курсахъ 60 р.

МЕШКАНЕЦЬ ХАРКОВА В. Ш. ПЛАНУВАВ ЗДОБУТИ
ЕЛІТНУ ОСВІТУ І ЗАПИТУВАВ ПРО УМОВИ ВСТУПУ ДО
ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ
ЗАПИТ В. Ш., М. ХАРКІВ // ПОШТОВА СКРИНЬКА.
ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1898..

9. ТУАЛЕТ ДЛЯ ВІЗИТІВ // ПАРИЗЬКІ МОДИ.
1905. С. 3.

Стає зрозумілим, що модні журнали були не просто ілюстрованими каталогами паризьких фасонів, а справжньою енциклопедією повсякдення та ключем до розуміння тогочасного суспільства. На їхніх сторінках поруч із викрійками публікувалися результати тиражів виграшів Державного банку, що свідчить про глибоку залученість читачок до економічного життя країни.

ВЪСТНИКЪ МОДЫ

ТИРАЖЪ ВЫИГРЫШЕЙ
ГОСУДАРСТВЕННОГО БАНКА.

2-го Июля 1890 г.

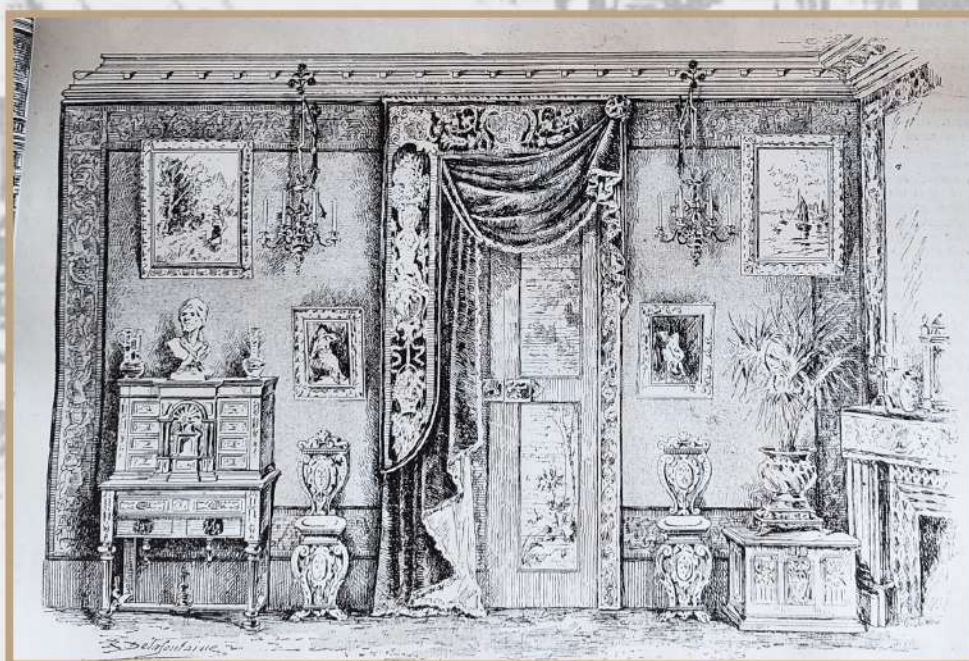
На основании Высочайше утвержденного 13 Ноября 1864 г. Положения о внутреннем 5% сь выигрышахъ займа и согласно утвержденнымъ г. Министромъ Финансовъ правиламъ для тиража выигрышей и тиража погашения билетовъ займа, 2-го Июля 1890 г. Правлениемъ Банка, въ присутствіи членовъ Совета Государственныхъ Кредитныхъ Установленій, депутатовъ отъ всѣхъ сословій по назначенію С.-Петербургской Биржи и буржеской городской думы, депутатовъ отъ С.-Петербургской Биржи и буржеской городской думы, тиражъ выигрышей и тиражъ погашения билетовъ 1-го займа 1864 года.

Выигрыши пали на слѣдующіе билеты:

№ серій.	№ билетовъ.	Сумма выигр. Рубли.	№ серій.	№ билетовъ.	Сумма выигр. Рубли.	№ серій.	№ билетовъ.	Сумма выигр. Рубли.
00,132	29	500	05,926	2	500	11,481	31	500
00,209	31	500	06,004	24	500	11,507	26	500
00,212	9	500	06,042	34	500	11,610	17	500
00,240	39	500	06,078	26	500	11,660	6	500
00,334	44	500	06,108	2	500	11,680	40	5,000
00,338	31	500	06,128	44	500	11,732	47	8,000
00,375	5	500	06,185	32	500	11,769	26	500
00,493	29	500	06,209	27	500	11,793	9	500
00,569	35	500	06,284	46	500	11,821	6	500
00,639	31	8,000	06,296	24	500	11,916	39	500
00,719	6	500	06,544	37	500	11,988	33	500
00,806	41	500	06,647	16	500	12,079	17	500
00,926	5	500	06,737	38	500	12,080	35	500
00,935	9	1,000	06,797	32	500	12,096	25	500
01,166	37	500	06,803	45	1,000	12,116	36	1,000
01,187	22	500	06,841	50	500	12,186	39	500
01,348	34	500	06,884	23	500	12,223	6	500
01,375	22	500	07,071	10	500	12,234	6	500
01,422	8	500	07,092	6	500	12,272	11	500
01,510	26	500	07,231	32	500	12,303	5	10,000
01,517	12	500	07,253	35	1,000	12,327	17	500
01,611	6	75,000	07,256	37	500	12,329	35	500
01,652	10	500	07,270	29	500	12,329	47	500
01,745	6	500	07,286	21	500	12,352	44	500
01,754	39	500	07,433	44	1,000	12,416	31	500
01,806	21	500	07,443	41	500	12,541	8	500
01,940	20	500	07,457	24	1,000	12,624	46	500
01,973	38	500	07,544	50	500	12,639	5	500
02,049	15	500	07,842	42	500	12,667	22	500
02,083	1	500	07,855	50	500	12,689	35	500
02,118	9	500	07,919	4	500			

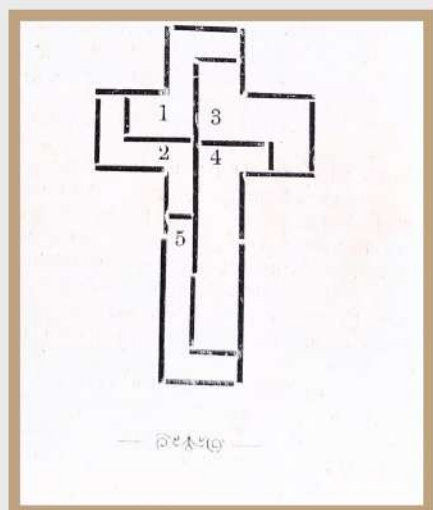
Жінки знаходили тут і практичні поради з найрізноманітніших питань. Ці поради охоплювали широкий спектр побутових проблем, починаючи від правильного висушування мокрогодитячого взуття без ризику його деформації, закінчуючи медичними рекомендаціями щодо зняття втоми ніг за допомогою спеціальних сольових ванночок.

Журнал також пропонував тренди інтер'єру, серед яких були як дрібні деталі, у тому числі чохли для піаніно чи окремі фігури для вишивання хрестиком, так і комплексні проекти облаштування солідного робочого кабінету з важкими портьєрами.

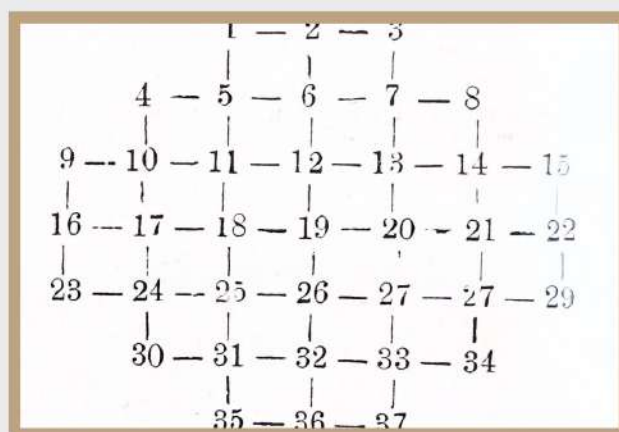

ВИШУКАНІ ІНТЕР'ЄРИ // МОДНИЙ
ВІСНИК. 1891. С. 158.

Інтелектуальне життя читачів також не залишалося осторонь: рубрика «Суміш» пропонувала роздуми про еволюцію людського мозку, а сторінки дозвілля містили математичні задачі з перекладанням бобів, ребуси та геометричні головоломки з картону, які пропонувалося зробити власноруч.

Геометрична загадка на просторове мислення, де потрібно зібрати фігуру хреста із п'яти розрізнених деталей.

Класична настільна головоломка на хрестоподібному полі з 37 позицій. Потрібно перестрибувати фішками одна через одну та забирати їх, щоб у кінці на полі залишилася лише одна.

ЗАГАДКИ ДЛЯ ДОЗВІЛЛЯ // ВІСНИК
МОДИ. 1891. С. 129.

Крім того, надавалися інструкції зі створення вишуканих настільних підставок для дрібничок, що за формою нагадували мініатюрні кріселя з високою вигнутою спинкою у вигляді навісу.

Рекламні блоки та рубрики з етикету немов віддзеркалюють успільні норми та бажання того часу. Наприклад, спеціальна рубрика символіки кольорів навчала читачок мові відтінків, пояснюючи, які саме почуття, наміри чи риси характеру уособлює той чи інший вибір. Редакція брала на себе і роль делікатного модератора вікових норм, публікуючи поради для літніх пані із закликом не відмовлятися від моди, але свідомо уникати надмірної кокетливості, що не личить їхньому статусу.

ТУАЛЕТ ДЛЯ ЛІТНЬОЇ ДАМИ // ВІСНИК
МОДИ. 1890. С. 5.

ПРИКЛАДИ ІНШИХ ПОРАД ВІД РЕДАКЦІЇ ТА ІНФОРМАТИВНИХ СТАТЕЙ

ПОЛЕЗНЫЕ РЕЦЕПТЫ.

Кофейныя и молочныя пятна съ нелиняющих шерстяных тканей выводятъ чистымъ (безъ примѣси духовъ) глицериномъ, послѣ чего это мѣсто промываютъ въ теплой водѣ и проглаживаютъ съ лѣвой стороны. Этимъ способомъ можно вывести пятна съ шерстяныхъ и шелковыхъ тканей, не причинивъ вреда ихъ цвѣту.

Жирныя пятна съ суконныхъ матерій. Запятнанное мѣсто кладутъ на бѣлую мягкую тряпку и трутъ пятно ватой, смоченной въ бензинѣ, пока оно не исчезнетъ. Чтобы не попортить глянецъ около пятна, края его посыпаются толченымъ гипсомъ. На потускнѣвшее мѣсто, гдѣ находилось пятно, глянецъ наносятъ небольшимъ количествомъ разжиженного очищенного гуммиарабика. Съ легкихъ цвѣтныхъ шерстяныхъ тканей жирныя пятна успешно выводятъ смѣсь эфира съ магнезійю, способъ употребленія слѣдующій: на запятнанное мѣсто кладутъ приготовленную массу изъ эфира и магнезій, даютъ просохнуть на пятнѣ и встряхиваютъ; въ случаѣ, если пятно не исчезнетъ послѣ перваго приѣма, то повторяютъ его до тѣхъ поръ, пока не удалять пятна.

Жирныя пятна съ шелковыхъ тканей, только свѣжія, выводятъ слѣдующимъ образомъ: чистую визитную или игральную карту раздвигаютъ и трутъ раздвоенной стороной карты лицевую сторону пятна; по загрязненіи ее замѣняютъ новой; треніе продолжаютъ до тѣхъ поръ, пока пятно не исчезнетъ совершенно.

ПРАКТИЧЕСКІЕ СОВѢТЫ.

Выводъ пятенъ изъ матерій. Слѣдующее мыло служитъ прекраснымъ средствомъ для вывода даже въстарѣлыхъ жировыхъ и дегтярныхъ пятенъ изъ сукна и пр. матерій. Нужно взять 2.200 чч. лучшаго мыла, нарязаннаго мелкими стружками, и положить ихъ въ сосудъ гдѣ находится:

Воды 880 чч.
Бычьей желчи 1.315 »

Покрываютъ сосудъ и оставляютъ простоять такъ ночь. На утро, подогревая смѣсь медленно и равномерно, для того чтобы мыло распустилось не вскипая. Когда часть воды испарится и масса хорошо свѣшалась и походитъ на медъ, прибавляютъ:

Эссенціи скипидара 55 чч.
Обезцвѣченнаго бензина 44 »

Все это смѣшиваютъ основательно на огнѣ, и пока масса еще горяча, приливаютъ нѣсколько капель нашатырнаго спирта. Затѣмъ, растопленную массу выливаютъ въ форму и оставляютъ постоять нѣсколько дней, прежде чѣмъ употребить ее. Мыло это, ужьло нанесенное на матерію щеткой, отчищаетъ пятно безъ ущерба для ткани и для ея цвѣта.

Предохраненіе позолоты отъ мухъ. Для того, чтобы предохранить позолоченныя рамы и т. под. предметы отъ засиживанія мухами, достаточно употребить слѣдующее простое средство: вскипятить въ $\frac{1}{2}$ бут. воды три или четыре луковицы, отваромъ этимъ посредствомъ мягкой кисточки, смазываютъ рамы, картины и зеркала. Жидкость эта нисколько не портитъ вещей, а между тѣмъ мухи, не терпящія лукового запаха, никогда не станутъ садиться на нихъ.

Одонтинъ для чистки зубовъ.

Талькъ 2.400 граммъ.
Медицинское мыло 800 »
Гуммиарабикъ въ порошокъ . . 120 »
Карминъ 12 »
Вода 600—800 граммъ.
Глицеринъ 400 граммъ.
Мятное масло 80 »
Анисовое масло 20 »

Смѣшать все хорошенько, хранить въ баночкѣ. Передъ употребленіемъ, смочить зубную щетку теплой водой и потереть массу. Зубы становятся очень бѣлыми отъ употребленія этого одонтина, уничтожающаго также дурной запахъ въ рту.

**Велика добірка порад для прання (як вивести плями від кави, поту, трави, воску)
Корисні рецепти // Вісник моди. 1891. С. 360.**

**Побутові лайфхаки: як зробити клей, зубний порошок, захистити дзеркала від мух, і медична довідка про час перетравлення різної їжі.
Практичні поради // Вісник моди. 1891. С. 380.**

**1. КАПЕЛЮХ «ПЕТРІУС» // ВІСНИК МОДИ.
1891. С. 229.**

дѣлать въ такомъ случаѣ? Помочь этому очень просто: лѣкарство надо отмѣрить такой величины ложкой, какая назначена докторомъ, и потомъ перелить въ стаканъ, изъ котораго больному гораздо удобнѣе и легче принимать его, чѣмъ съ ложки.

Какъ чистить обувь фантази.—Прежніе черныя ботинки почти совершенно изгнаны изъ моды новой обувью фантази. Желтые ботинки сдѣлались почти классическими, точно также, какъ сѣрые и бѣлые изъ лайки, замши или матеріи; къ этому надо еще прибавить ботинки и туфли изъ красной или зеленой кожи, хотя эти послѣдніе встрѣчаются не такъ часто.

По большей части, для чистки этого рода обуви продаются готовые пасты, употребленіе которыхъ извѣстно: прежде всего надо хорошенько отчистить съ ботинокъ пыль, и только послѣ этого нанести на нихъ небольшое количество пасты и, чтобы получить желаемый блескъ, хорошенько протереть мягкой тряпкой.

Въ нѣкоторыхъ магазинахъ обуви продаютъ особенную жидкость для чистки кожи;

всю поверхность ботинокъ натираютъ этой жидкостью, повторяя операцію на особенно загрязненныхъ мѣстахъ; если это окажется нужнымъ, даютъ высохнуть, послѣ чего, какъ

олодой дамы.

№ 24. Плат

Коротка інструкція з догляду за модним кольоровим взуттям (жовтим, сірим, білим), пошитим з лайки або замші. Радять обережно знімати пил і використовувати мінімум спеціальної пасты, лише щоб надати легкого блиску.

Як чистити взуття фантазі //
Вісник моди. 1891. С. 152.

8. МАНТО ДЛЯ ЕКІПАЖА //
ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1908. С. 2.

МОДНОЕ ОБОЗРЕНИЕ.

Прежде всего остановим наше внимание на юбках. Главный их характер — чрезвычайная мягкость и почти отсутствие отделок; во всяком случае они не слишком обильны. Конечно, теперь еще только намечаются общие черты, как же это всегда бывает в начале каждого нового модного сезона; но сколько можно судить по вышедшим уже моделям, юбки будут делаться почти гладкими или просто подчеркнутыми внизу едва заметным галуном или бархатным бисом на самом конце подола. Все юбки делаются без подкладки, на шелковой отдельной чехле, или они надеваются на длинную нижнюю юбку. Практичнее, разумеется, делать такую нижнюю юбку, которая подходила бы к нескольким платьям, но это возможно только при более или менее плотной ткани платья, — для платьев из тонкого вуаля и тому подобных прозрачных материй необходим отдельный чехол под цвет материи. Чехлы не делаются из шумящего шелка, но из мягкого, и отделяются сплосованным воланом. Есть модели платьев из легких материй с юбками, слегка драпированными или сплосованными поперек; такие юбки особенно идут к тонким фигурам. Большинство юбок делают выше талии и, что особенно ново, сзади выше, чем спереди; если даже перед юбки не выше, то зад все-таки приподнять на 3—4 сантиметра. Верх пришивается не к тесемке, как прежде, а к высокому поясу, прилаженному по фигуре выточками, или к внутреннему корсету из тафты, или из тонкого сатинета. Складки, сборки, годе — все это сдвигается назад; если и делают сборки на боках, то только в мягких, прозрачных материях. Необходимо заметить, — это не надо забывать, — что юбка застегивается отдельно от корсета; если бы они застегивались вместе, на одни крючки, юбка прилегала бы к талии, вместо того, чтобы отставать от нее, как того требует силуэт, и весь фасон потерял бы свою грацию. Эти высокие юбки можно надевать с различными блузками и орсажами, в очень разнообразных комбинациях; во-первых, с лифом из той же материи, разнообразно его различными вставками, которая составляет необходимую принадлежность всякого корсажа; потом с гипюровыми, ружевными или тафтяными корсажами. Эти последние разделяются на два типа: — один представляют из себя блузки, которые можно мять, из кружева, валансьена и т. п., — другие имеют вид коротеньких кофты с эполетами; на надеваются сверху корсажей из того же

лионетки, крепдешину, бархата. Такая комбинация туалета.

Эти кружевные жакарды, о которых упоминалось, подкладывают из шелковых швов, необходимых, что по талии, делаются кружевом узор так, чтобы замечать, точно вся величина кружева; в нем разрывы в виде панно, биса; спинка делается причесанная талию. Прежде чем хорошенько обдумать, и прямые спинки придавать широким фигурам; и спинки, плечи кажутся во многом, так и золотую середину, особенно, если материя возможной ошибки, с крестом или из шара.

Кружево для этих юбок, красится в пурпур, делаются по краям в цвет из материи юбок; так, напр., если то отделка жакета, и при юбке из вуаля атласа лионетки, жакард шампанского или кремового, что идет к юбкам, сукна, к кружевам шитого линона; притом летом и зимой.

Соединение гладких фантазий, легких с в настоящем сезоне, когда-либо. Приготовили полосатых материй; яркими, крикливыми, более оригинальностью, полоски едва заметны, и, по нашему мнению, лучше. Очень хороши полосатыми или заткаными в нижних частях есть бордюры с шашками; по одной кромке для отдели тоника и узкой — для отдели, и воспользоваться этим должна иметь акустическую бордюрами орнаменты, или располагают полотнища и т. п. На браслеты, кайму на рукавах, и т. п.

ДОМАШНІЙ КОСТЮМ ДЛЯ МОЛОДОЇ
ДАМИ АБО ДІВЧИНИ // ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1888. С. 8.

Описується мода сезону «дачних візитів». Журнал зазначає, що вдома одяг має бути простішим, але вишуканим. Детально описуються конкретні моделі: костюм із синього шевіоту із золотою вишивкою на камзолі, використання крепдешину, легких мереживних тканин, шовку. Окремо зазначається, що головний тренд спідниць — «надзвичайна м'якість» (вони мають вільно спадати гладкими лініями або збиратися у фалди). Модний огляд // Вістник мод. 1891. С. 136.

Водночас реклама пропонувала інноваційні та інколи дивовижні товари, починаючи від англійських голок «Калікст» вартістю 15 копійок, у які нитка нібито миттєво втягувалася навіть у повній темряві, закінчуючи медичними книжковими бестселерами за 1 рубль, де гучно обіцяли розкрити таємниці подовження життя та віддалення смерті.

17. КОСТЮМ ДЛЯ ПРОГУЛЯНКИ // ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1898. С. 5.

Крім суто побутових справ, зі сторінок цих періодичних видань чітко зчитується вплив глобальних світових трендів. Зокрема, йдеться про шалену моду на японізм, що на зламі століть охопила Європу та терни сучасної України. Ця екзотична естетика пронизувала весь контент: від розлогих аналітичних статей до модних гравюр, де європейські дами позували з традиційними бамбуковими парасольками та розписними східними віялами.

ВІЯЛО «ROSIRI» // ВІСНИК МОДИ.
1891. С. 120.

Усе це перетворювало модний журнал на справжній навігатор у складному та швидкоплинному світі кінця ХІХ ст.

ВЕСНЯНІ ТУАЛЕТИ. СУКНЯ З ЧОРНОГО БРОШЕ.
СУКНЯ ДЛЯ МОЛОДОЇ ДІВЧИНИ // ВІСНИК МОДИ.
1891. С. 131.

ГРАВЮРИ ТА ОПИСИ ФАСОНІВ

Діапазон примірників, що збереглися, — від 1876 до 1905 року. Це унікальний місток між двома світами: від суворого, застібнутого на всі ґудзики вікторіанства до стрімкого і нервового модерну. Погляньмо на кінець 1880-х років. Гравюри 1889 р. демонструють не жінку, а справжню «фортецю». Це був апогей «турнюрного» стилю, коли жіноче тіло перетворювали на архітектурний об'єкт. Конструкція з каркасів, оксамиту та метрів важкої тканини була настільки об'ємною, що в такому вбранні було важко дихати і навіть просто сидіти.

2. ОШАТНЕ ВБРАННЯ ДЛЯ МОЛОДОЇ
ДАМИ // ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1884. С. 1.

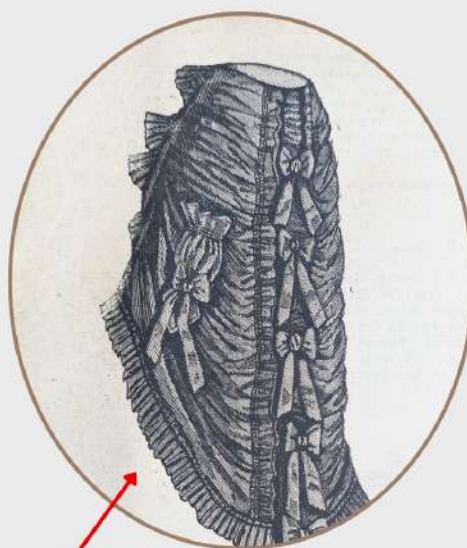
Епоха турнюрного стилю розвивалася надзвичайно стрімко й всередині свого етапу та пройшла три яскраво виражені стадії.

«М'ЯКИЙ» ТУРНЮР (1870–1876 РОКИ)

Зазначений етап характеризувався тим, що об'єм створювався не за рахунок жорсткого каркаса, а завдяки складному каскадному драпіруванню тканини поверх невеликих подушечок або кринолетів. Силует зберігав плавну, заокруглену лінію. Це дозволяло жінці проходити крізь вузькі двері, не втрачаючи площі для демонстрації статусної кількості дорогих матеріалів.

28. НАПІВЖАЛОБНИЙ ТУАЛЕТ // ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1876. С. 3.

Один з декоративних шарів спідниці, що одягався спереду.
16. Тюнік-фартух // Паризькі моди. 1876. С. 6.

Спідня спідниця з багатоярусними каскадними оборками на задній частині.
15. Нижня спідниця // Паризькі моди. 1876. С. 35.

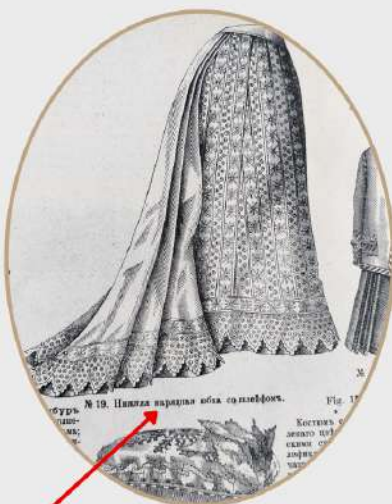
12. ВІЗИТНИЙ ТУАЛЕТ ІЗ ФАЮ ТА ДАМАСЕ // ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1876. С. 3.

«ПРИРОДНА ФОРМА» (КІНЕЦЬ 1870-Х РОКІВ)

Наприкінці 1870-х років відбулася неочікувана реформація — з'явилася «природна форма», коли турнюр майже зник, поступившись екстремально вузьким сукням-футлярам із подовженим ліфом-кірасою (*cuirass bodice*). Цей короткочасний період оголив антропометричні параметри тіла, підпорядкувавши його суворій вертикальній лінійній логіці.

9-10. ТУАЛЕТ ДЛЯ ОБІДУ // ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1878.С.3.

Спідня спідниці
зі шлейфом.
19. Нижня ошатна
спідниця зі
шлейфом //
Паризькі моди.
1876. С. 3.

Гравюра, що
демонструє
спеціальний спосіб
піднімання шлейфа
на екстремально
вузькій сукні,
характерний для
періоду «природної
форми» .

5. Спосіб піднімання
шлейфа // Паризькі
моди. 1878. С. 2.

13. ОШАТНИЙ ТУАЛЕТ // ПАРИЗЬКІ МОДИ.
1878. С. 4.

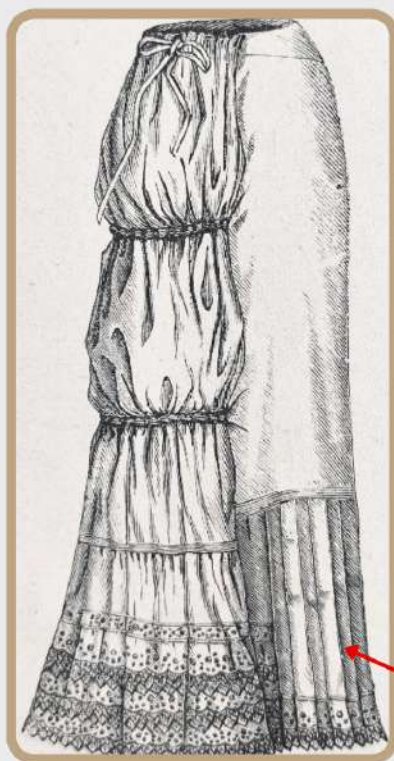
РАДИКАЛЬНИЙ АБО «ТЕХНОЛОГІЧНИЙ» ТУРНЮР (1880–ТІ РОКИ)

Неприродна архітектура вбрання слугувала візуальним доказом «демонстративного неробства», адже вага оксамиту та складність конструкції робили будь-яку працю неможливою. Проте завдяки фабричному штампуванню з'явилися дешеві альтернативи, такі як «турнюри з плетеного дроту».

Однак, попри зовнішній шик, дешеві дротяні каркаси були травматичними: вони часто ламалися, впивалися у тіло, іржавіли від дощу, а при невмінні граційно сісти — агресивно відскакували догори, публічно закидаючи спідницю жінки їй на спину.

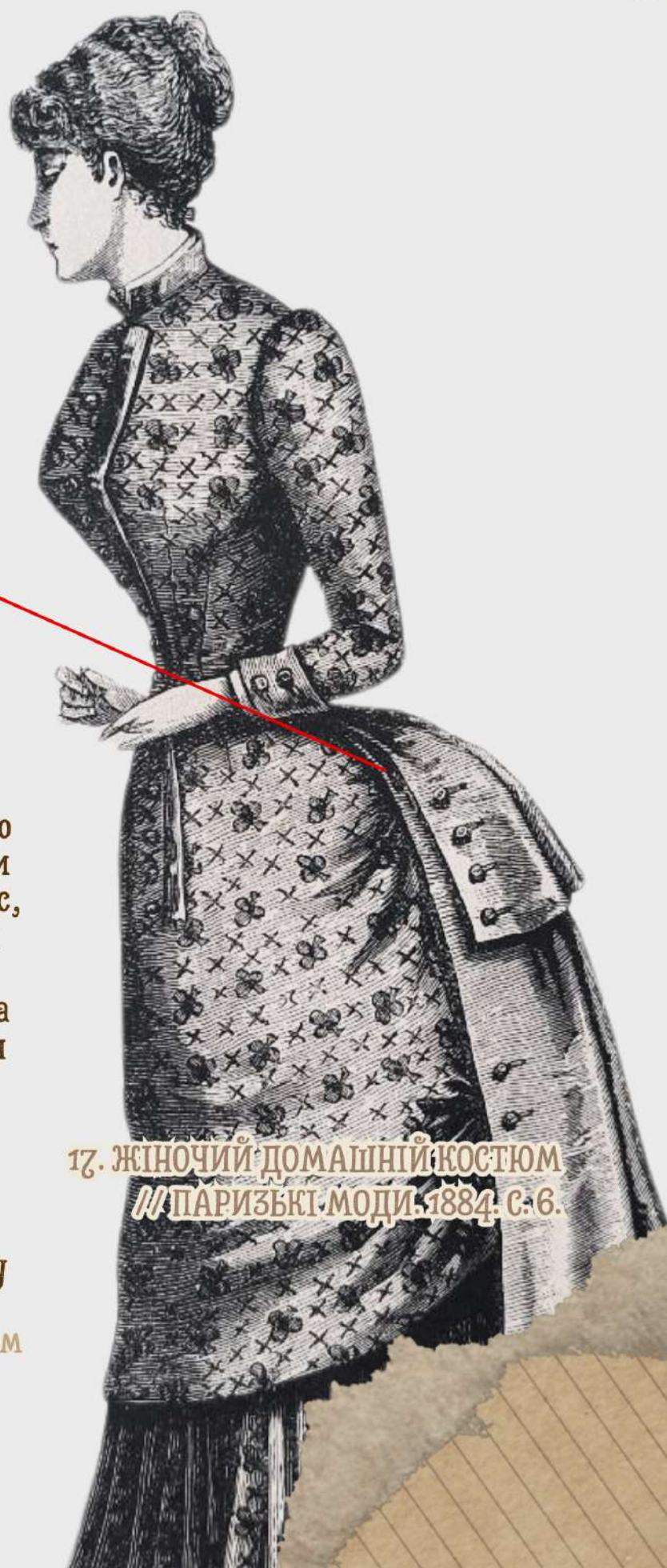
16. КОСТЮМ ДЛЯ МОЛОДОЇ
ДІВЧИНИ // ПАРИЗЬКІ МОДИ.
1884. С. 5.

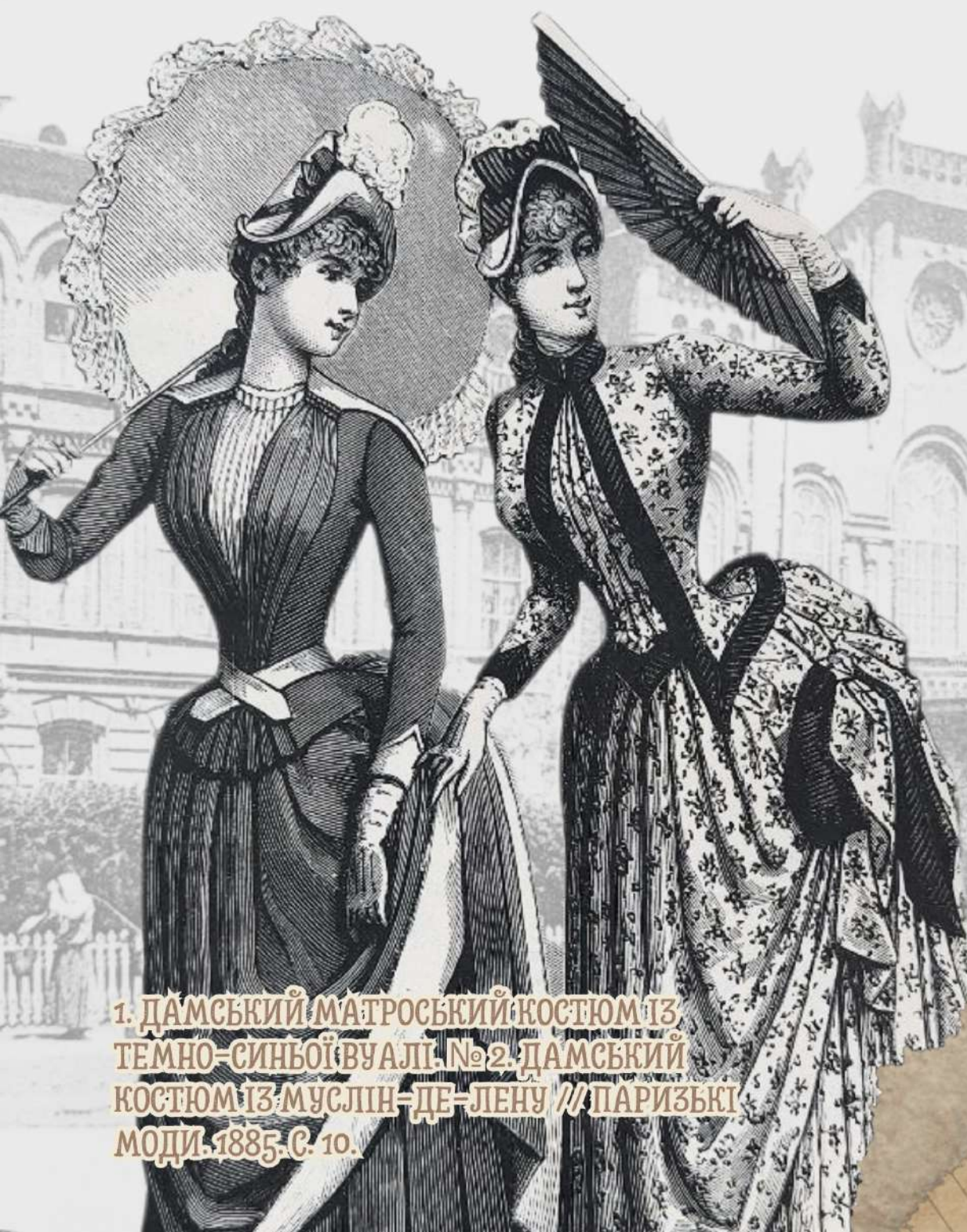
Гравюра нижньої спідниці з інтегрованим турнюром (1884 рік): горизонтальні куліски зі сталевими напівобручами та внутрішньою системою шнурівок формували жорсткий виступаючий каркас, характерний для моди 1880-х років. Зав'язки, які видно на ілюстрації (внутрішня система шнурівок), використовувалися для того, щоб стягнути кінці сталевих дуг ближче один до одного. Завдяки цьому сталь вигиналася дугою назовні, утворюючи ту саму гіпертрофовану горизонтальну «полицю»

26. Спідня спідниця з турнюром // Паризькі моди. 1884. с. 24.

17. ЖІНОЧИЙ ДОМАШНІЙ КОСТЮМ
// Паризькі моди. 1884. с. 6.

Ця мода тотального контролю ніби кричала, що жінка не працює і є ексклюзивною «вітриною успіху свого чоловіка». Її рухи були сковані, а сама вона залишалася величною, монументальною й абсолютно статичною.

1. ДАМСЬКИЙ МАТРОСЬКИЙ КОСТЮМ ІЗ
ТЕМНО-СИНЬОЇ ВУАЛІ. №2. ДАМСЬКИЙ
КОСТЮМ ІЗ МУСЛІН-ДЕ-ЛЕНУ // ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1885. С. 10.

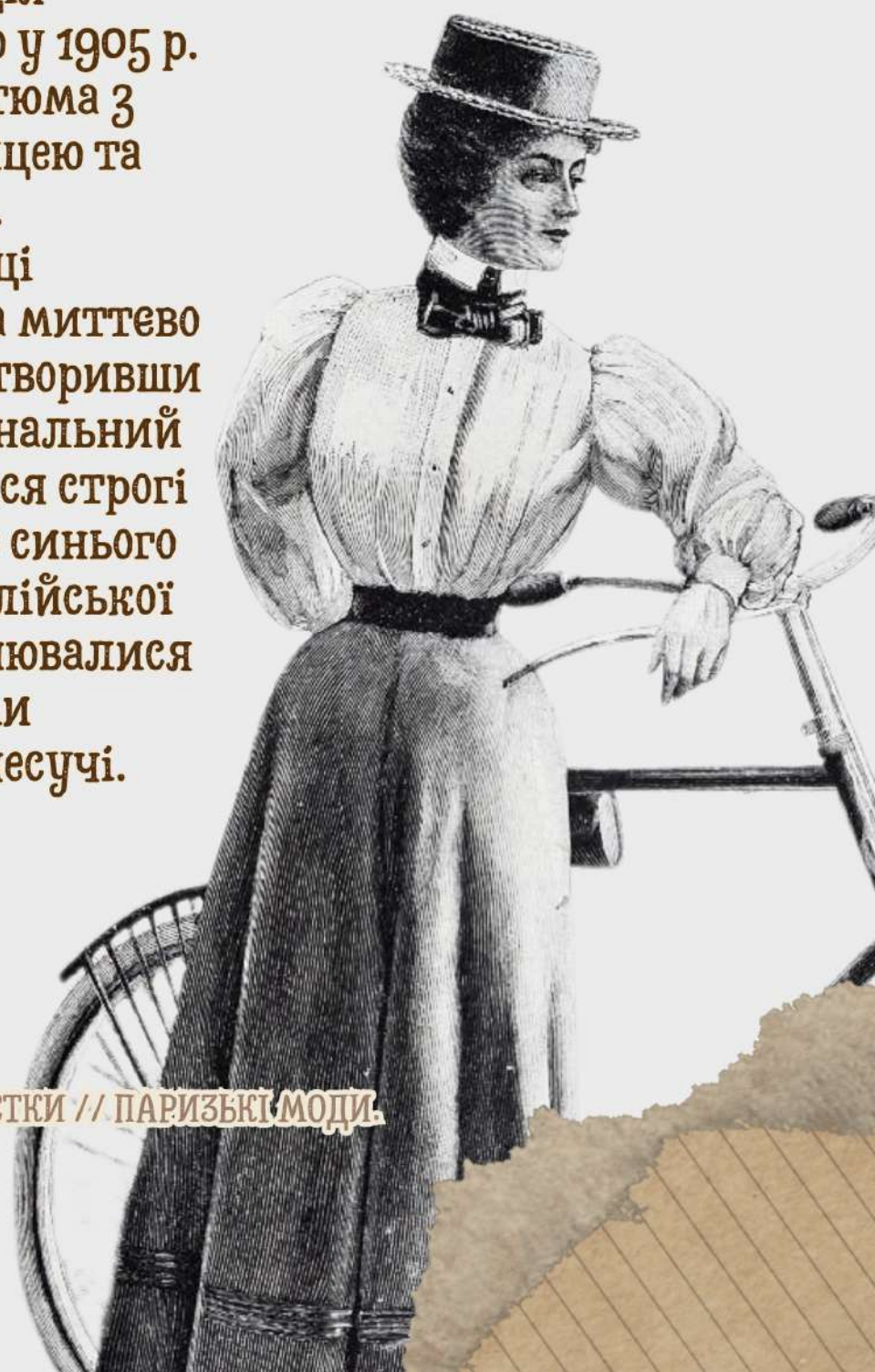
Звільнення від цієї геометрії відбулося не відразу. Перехідним етапом стали 1890-ті роки, коли масивний турнюр остаточно зник, а спідниця набула спокійної дзвоноподібної форми. Силует трансформувався у «пісковий годинник», де головним візуальним акцентом стали гіпертрофовані рукави-буфи (так званий «баранячий окіст»). Вони перенесли весь об'єм на лінію плечей, візуально роблячи талію ще екстремальніше тоншою.

ТУАЛЕТ «СОРЕЛЬ» // НАЙНОВІШІ ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1895. С. 15.

І лише після цієї поступової раціоналізації пропорцій, на початку ХХ століття, стався справжній вибух: на зміну консервативним формам остаточно прийшла «жива» лінія модерну з її характерним плавним S-подібним силуетом.

Справжня революція відбулася з появою у 1905 р. велосипедного костюма з укороченою спідницею та зручним жакетом. Велосипед дав жінці мобільність, і мода миттєво підлаштувалася, створивши так званий «раціональний костюм». З'явилися строгі ансамблі з тонкого синього сукна або сірої англійської матерії, які доповнювалися діловими блузками з дикого шовку — чесучі.

КОСТЮМ ВЕЛОСИПЕДИСТКИ // ПАРИЗЬКІ МОДИ.
1898. ЛИПЕНЬ. С. 32.

Ми звикли розглядати минуле крізь призму чорно-білих гравюр та фотографій, але світ харків'янок початку ХХ ст. був надзвичайно яскравим завдяки винайденню анілінових барвників. Журнальні описи того часу – це справжня поезія кольору. Тканини отримували такі назви, як «колір нільської води», «екрю», «колір розчавленої суніці», «електрик» і навіть екстравагантний «колір паризького бруду».

ПРИКЛАДИ ІНШИХ ЦІКАВИХ ОПИСІВ

гарнирована го-
ловками плиссе
ізъ тафты шан-
жанъ черной съ
огненнымъ цвѣ-
томъ; съ лѣваго
бока эта отдѣлка

Чорна тафта з вогняним кольором. Йдеться про тканину «шанжан», яка переливається різними відтінками залежно від кута зору.
Костюм для прогулянки
// Паризькі моди. 1897.
С. 47.

№ 2. Туалетъ для молодой дамы.
Платье изъ шерстяной матеріи сѣ-
раго веревочнаго цвѣта; юбка съ
простроченными складками положена
на подкладку изъ шелковой матеріи.
Корсажъ съ совершенно гладкой
спинкой и бочками, довольно пыш-
ный спереди, открывается на шеми-
зетку изъ вышитаго бѣлаго лимона.
Платье отдѣлано легкимъ чернымъ
галуномъ, вышитымъ бѣлымъ съ сѣ-
рымъ.

Мотузковий колір.
Замість «сіро-бежевого»
Туалет для молоді дами.
Осінні костюми // Паризькі
моди. 1900. С. 20.

Хоча більшість аркушів модних видань залишалися монохромними, справжнім одкровенням для читачок ставали спеціальні кольорові вклейки. Така розкіш була нечастою втіхою: подібні ілюстрації зустрічалися далеко не в кожному журналі і зазвичай супроводжували лише найпрестижніші часописи або ж виходили як окремий, дорожчий додаток.

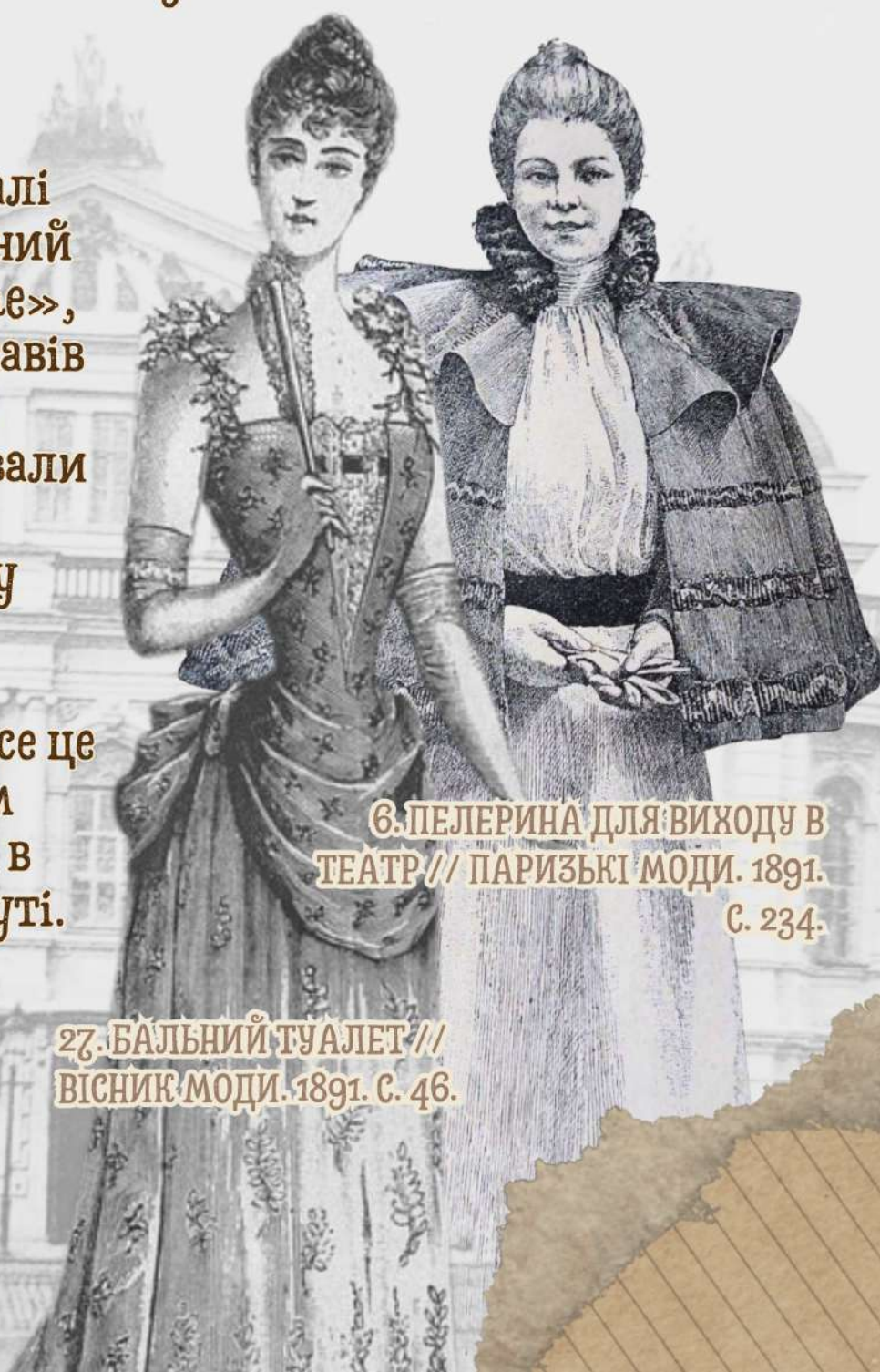
Ці витончені модні гравюри, часто дбайливо розфарбовані вручну аквареллю або надруковані за допомогою новітньої хромолітографії, візуалізували текстову поезію.

МОДНІ ТУАЛЕТИ // НАЙНОВІШІ ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1895. С. 9.

Також тогочасна епоха мала свій характерний звук.

У моді була спеціальна шовкова підкладка, яка при ходьбі видавала впізнаваний шелест, що отримав жартівливу неофіційну назву «фру-фру». Цей звук став своєрідною візитівкою елегантної жінки, заздалегідь сповіщаючи про її появу.

Сьогодні екзотичними здаються й деталі крою: мереживний комір «Mazarine», оздоблення рукавів у вигляді жабо (тоді його називали («шабо»)) та кофтини фасону «Фігаро» з оксамитовими одворотами — усе це було відлунням театру та опери в щоденному побуті.

6. ПЕЛЕРИНА ДЛЯ ВИХОДУ В ТЕАТР // ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1891.

С. 234.

27. БАЛЬНИЙ ТУАЛЕТ // ВІСНИК МОДИ. 1891. С. 46.

Зі смаком одягали й дітей: хлопчиків наряджали в матроські костюми, дівчаток — у сукні з вовняної вуалі, а навіть звичайний домашній фартушок міг перетворитися на елегантну річ з блакитного зефіру.

5. КОСТЮМ ДЛЯ ДИТИНИ 2—3 РОКІВ // ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1891. С. 230.

3. КОСТЮМ ДЛЯ ХЛОПЧИКА 4—6 РОКІВ // ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1891. С. 230.

Водночас маскарадні костюми слугували легальним способом втечі від суворих правил етикету та повсякденної реальності. Журнали детально описували розкішні образи від стилю рококо епохи Людовіка XVI до екзотичного костюма «Саломея» з китайського крепу, розшитого золотом та перлами.

МАСКАРАДНІ КОСТЮМИ. 6.
ЛЮДОВІК XVI // ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1905. С. 2.

МАСКАРАДНІ КОСТЮМИ.
7. САЛОМЕЯ // ПАРИЗЬКІ
МОДИ. 1905. С. 2.

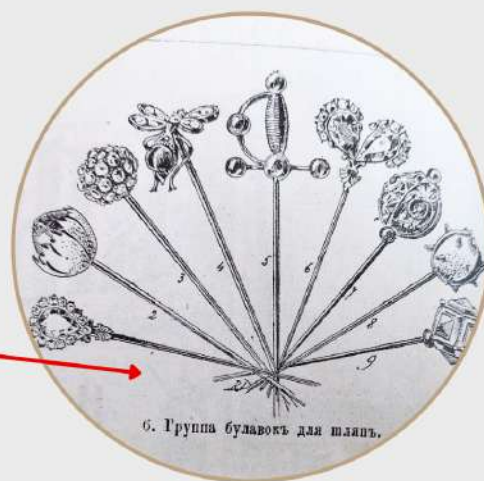
Якщо ж перенестися трохи далі, у 1912 рік, ми побачимо еволюцію вечірньої моди, що стала більш витонченою, нагадуючи естетику епохи «Титаніка». Це був останній бал старої Європи перед катастрофою Першої світової війни, де розкішні туалети з рожевої вуалі перетворювали жінку на справжній витвір мистецтва.

Модні журнали багато сторінок присвячували мистецтву зачіски, яке в цей період зазнало кардинальних змін. Модерн приніс моду на небувалий об'єм. Щоб досягти пишної та хвилястої форми навколо обличчя в стилі «Помпадур», жінки масово використовували спеціальні валики та накладне волосся — шиньйони. Волосся підіймали високо вгору, створюючи ілюзію неймовірної густоти.

13. Ошатний костюм для молодшої дівчини або дами // ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1912. С. 3.

Ця зачіска була необхідною ще й для того, щоб надійно утримувати головний тренд межі століть — велетенські капелюхи, рясно прикрашені пір'ям, стрічками та навіть опудалами дрібних пташок. Капелюхи кріпилися до зачіски за допомогою довгих металевих шпильок, які іноді навіть ставали зброєю самозахисту на вулицях.

6. Група шпильок для капелюха // Вісник моди. 1891. С. 250.

1. ДАМСЬКИЙ ОБІДНІЙ ТУАЛЕТ // ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1908. С. 1.

Турбота про такий бездоганний зовнішній вигляд вимагала неабиякої технічної винахідливості. Справжньою знахідкою для модниць стало спеціальне туалетне дзеркало на рухомій ніжці з розсувною системою. Оскільки звичайні дзеркала дозволяли бачити себе лише спереду, приколювання важких шиньйонів ззаду було вкрай незручним процесом.

Новий винахід дозволяв надійно зафіксувати дзеркало позаду голови, залишаючи обидві руки жінки абсолютно вільними для роботи над складною зачіскою.

Цей винахід з'явився ще у 1885 році, але справжню любов серед модниць здобув за часи зачіски помпадур.

4. Новий винахід для туалетного дзеркала // Паризькі моди. 1885. С. 1.

На противагу жіночій розкоші, чоловіча мода диктувала стриманість, що символізувало діловитість та серйозність капіталістичної епохи.

Успішний харків'янин — купець, банкір чи професор — носив виключно темні, ідеально скроєні костюми. Денним стандартом був сюртук або візитка, а вечірній дрес-код незмінно вимагав фрака чи смокінга з білою накрохмаленою сорочкою. Обов'язковими атрибутами були головні убори: котелки для повсякденних справ та високі шовкові циліндри для урочистостей. Особливий культ панував навколо чоловічих зачісок та доглянутих вусів і борід, для вкладання яких використовували спеціальний віск та помади.

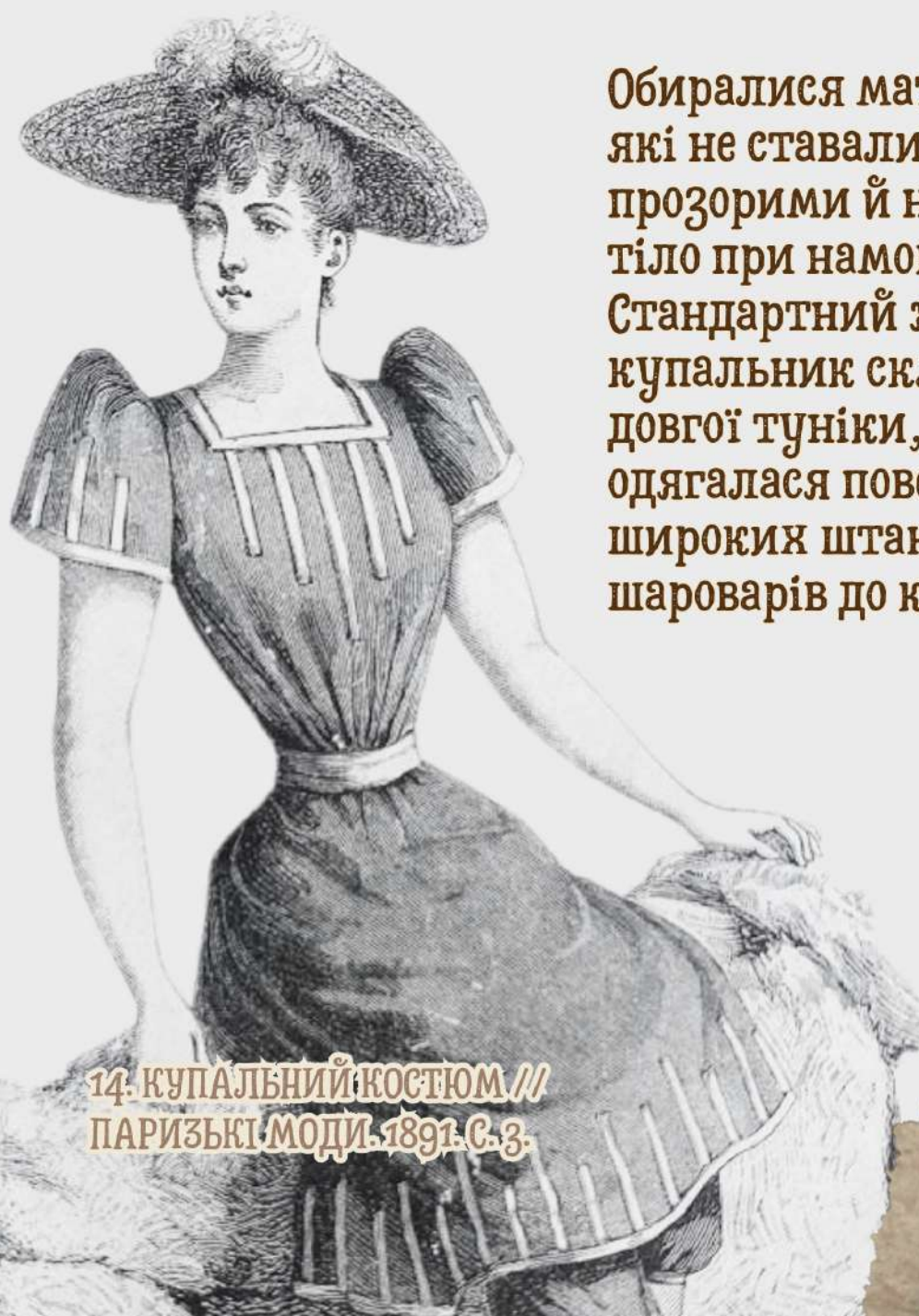

4. ЧОЛОВІЧИЙ КОСТЮМ ДЛЯ
МІСЬКОЇ ВЕРХОВОЇ ЇЗДИ //
ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1893. С. 2.

23. ЧОЛОВІЧИЙ КОСТЮМ ДЛЯ
МІСЬКОЇ ВЕРХОВОЇ ЇЗДИ //
ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1893. С. 4.

Найпарадоксальнішим явищем тогочасної моди, детально описаному періодичних виданнях, були купальні костюми. Сучасній людині важко уявити, але в кінці ХІХ ст. поява на пляжі була серйозним випробуванням і битвою за пристойність. Купальні костюми для жінок шили зі щільної, темної вовни, найчастіше – фланелі або саржі чорного чи темно-синього кольору.

Обиралися матеріали, які не ставали прозорими й не облягали тіло при намоканні. Стандартний жіночий купальник складався з довгої туніки, що одягалася поверх широких штанів-шароварів до колін.

14. КУПАЛЬНИЙ КОСТЮМ // ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1891. С. 3.

До цього комплекту обов'язково додавалися чорні панчохи, спеціальне взуття для купання на шнурівці та чепчик, щоб не зіпсувати зачіску. У такому важкому вбранні плавати було фізично неможливо — жінки переважно просто заходили у воду, тримаючись за канат, або використовували спеціальні закриті купальні кабінки.

8. Костюм для купання // Паризькі моди. 1891. С. 3.

6. Костюм для купання // Вісник моди. 1891. С. 254.

1. ТУАЛЕТ ДЛЯ МОРСЬКОГО БЕРЕГА // ВІСНИК МОДИ. 1891. С. 1.

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДА НА ХАРКІВСЬКИХ СВІТЛИНАХ

Робота з модною періодикою — це завжди спроба зазирнути за лаштунки пропаганди й побачити реальність. Якість паперу журналу була прямим маркером економічного стану родини.

ПОРТРЕТ ДАМИ // ФОТОГРАФИ
ХАРКІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (1851–1917) :
ХУДОЖ.-ІСТ. ФОТОАЛЬБОМ ДОВІД.-
БЮГР. ХАРАКТЕРУ / АВТ.-УКЛАД.: С. А.
ГОЛОТА, М. Є. ЖУР, А. Ф. ПАРАМОНОВ,
А. Е. ХІЛЬКОВСЬКИЙ. ХАРКІВ : САГА,
2008. С. 73.

Прірва між ідеалом та щоденними викликами стає очевидною, коли поруч із розкішними бальними сукнями та вовняними купальниками друкують поради про те, як пофарбувати старі панчохи чи перешити торішній сюртук чоловіка.

13. ОШАТНИЙ ТУАЛЕТ ДЛЯ
МОЛОДОЇ ДАМИ АБО ДАМИ
СЕРЕДНЬОГО ВІКУ // ВІСНИК
МОДИ. 1891. С. 247.

Щоб реконструювати візуальний образ містян, необхідно зіставити нормативні зразки з журнальних ілюстрацій з фотодокументами харків'ян кінця ХІХ ст. Журнали були лише «теорією» харківського стилю, тоді як збережені фотоальбоми місцевих майстрів світлопису, таких як Альфред Федецький та Олексій Іваницький, – його безцінна «практика».

Перед прогулянкою // Фотографи Харківської губернії (1851–1917) : худож.-іст. фотоальбом довід.-біогр. характеру / авт.-уклад.: С. А. Голота, М. Є. Жур, А. Ф. Парамонов, А. Е. Хільковський. Харків : САГА, 2008. С. 486.

Роздивляючись архівні світлини, ми бачимо підтвердження всіх модних тенденцій у реальному житті. Зокрема, знімок «Три пана» з колекції С. А. Голоти демонструє справжню чоловічу моду Харкова — стриману, елегантну та ділову.

Зразок класичної чоловічої моди та міської елегантності рубежу століть. Чоловіки демонструють актуальні тренди тогочасної індивідуальної пошивки: темні костюми-трійки, що ідеально сидять по фігурі, та білосніжні сорочки з високими жорсткими комірцями. Статус та обізнаність у моді підкреслюють ретельно вкладені зачіски та доглянуті вуса, а також шийні аксесуари — зокрема, модний об'ємний пластрон, заколотий шпилькою, у чоловіка справа. Трое панів // Фотографи Харківської губернії (1851–1917) : худож.-іст. фотоальбом довід.-біогр. характеру / авт.-уклад.: С. А. Голота, М. Є. Жур, А. Ф. Парамонов, А. Е. Хільковський. Харків : САГА, 2008. С. 393.

34 ЧОЛОВІЧЕ
ДРАПОВЕ ПАЛЬТО НА
ХУТРИ // ПАРИЗЬКІ
МОДИ 1912.С.7.

Фотографія під назвою «Харківські модниці» слугує беззаперечним доказом впливу преси, адже на ній ми легко впізнаємо ті самі складні силуети та об'ємні зачіски з журнальних гравюр. Портрет світської дами, підписаний як «Красуня», ідеально передає плинність S-подібних ліній епохи модерну та доводить високий рівень місцевих кравчинь.

17. ПРОСТА БЛУЗА // ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1912. С. 3.

Харківські модниці // Фотографи Харківської губернії (1851–1917) : худож.-іст. фотоальбом довід.-біогр. характеру / авт.-уклад.: С. А. Голота, М. Є. Жур, А. Ф. Парамонов, А. Е. Хільковський. Харків : САГА, 2008. С. 393.

На добру згадку Жені від люблячої
Броні. Харків, 4.09.1911 р.//
Фотографи Харківської губернії
(1851–1917) : худож.-іст. фотоальбом
довід.-біогр. характеру / авт.-
уклад.: С. А. Голота, М. Є. Жур, А. Ф.
Парамонов, А. Е. Хільковський.
Харків : САГА, 2008. С. 393.

4. ОШАТНИЙ ДАМСЬКИЙ
ТУАЛЕТ // ПАРИЗЬКІ МОДИ.
1908. С. 1.

Зворушливе фото «Провінціалочки» з Чугуєва наочно демонструє, як хвилеподібно поширювалася мода від Парижа через Харків у повітові містечка, де її інтерпретували по-своєму, часто поєднуючи модні міські капелюшки з дещо простішим кроєм сукні.

39. КОСТЮМ ДЛЯ ПЛЯЖУ.

40. СУКНЯ ДЛЯ ПЛЯЖУ //

ПАРИЗЬКІ МОДИ. 1905. С. 7.

Провінціалочки // Фотографи Харківської губернії (1851–1917) : худож.-іст. фотоальбом довід.-біогр. характеру / авт.-уклад.: С. А. Голота, М. Є. Жур, А. Ф. Парамонов, А. Е. Хільковський. Харків : САГА, 2008. С. 361.

СЛОВНИК МОДИ ЕПОХИ FIN DE SIECLE

Анілінові барвники — перші синтетичні хімічні барвники, що з'явилися у другій половині XIX ст. і здійснили справжню революцію у виробництві одягу. Вони зробили тогочасну моду надзвичайно яскравою, дозволивши створювати насичені відтінки пурпурового, яскраво-синього та фіолетового, які раніше були технічно недоступними або надто дорогими.

Блакитний зефір — тонка, приємна на дотик бавовняна тканина, яка вирізнялася м'якістю та легким блиском. Завдяки практичності та естетичності з неї традиційно шили елегантні домашні фартушки, що дозволяло жінкам виглядати вишукано навіть під час хатніх справ.

Валики для волосся — спеціальні підкладки, які виготовлялися з дроту, тканини або навіть власного зібраного волосся з гребінця. Використовувалися як прихований каркас для створення небувалого, монументального об'єму жіночої зачіски, що було обов'язковою умовою для модного образу тієї епохи.

велосипедний (раціональний) костюм — справжній прорив в емансипації жіночої моди. Надзвичайно зручний для свого часу ансамбль з укороченою спідницею (або спеціальними широкими штаньми-спідницею) та приталеним жакетом. Цей одяг подарував жінкам свободу рухів та безпрецедентну мобільність.

візитка — денний стандарт стриманого чоловічого ділового костюма. Як правило, це однобортний сюртук з розбіжними лапами, який спереду застібався на один ґудзик, а ззаду мав фалди. Він став базою для офіційних візитів.

вовняна вуаль — легка, напівпрозора тканина з тонких вовняних ниток, яка напрочуд гарно драпірувалася. Попри вовняну основу, матеріал був настільки невагомим, що з нього шили не лише дитячі сукні, але й складні вечірні туалети з безліччю складок.

Е

екрю — один із найпопулярніших світлих відтінків того часу, що нагадував природний колір невибіленого шовку або льону. Блідий, злегка сірувато-жовтий тон символізував аристократичну стриманість та витонченість.

електрик — трендовий, насичений та вібруючий відтінок синього або блакитного кольору епохи модерну. Його популярність була своєрідним відображенням загального захоплення суспільства новим дивом інженерної думки — електричним світлом.

Ж

жабо (історичне написання «шабо») — об'ємне мереживне або тканинне оздоблення, що пишним каскадом спадало від коміра на груди. Раніше його носили й чоловіки, але наприкінці ХІХ ст. їхній стиль став більш стриманим. У жіночому гардеробі воно пом'якшувало суворість закритих блузок і додавало образу нотку історичного романтизму.

К

китайський креп (або просто **креп**) — надзвичайно дорога й розкішна шовкова тканина з дещо шореткою, зернистою поверхнею. Ідеально спадала важкими складками, тому з неї шили елітні вбрання, зокрема вигадливі маскарадні костюми для світських балів.

колір нільської води — поетична назва популярного відтінку тканини блілого, прозоро-зеленого тону. Такі екзотичні назви відображали потяг епохи до орієнталізму та загадковості.

колір паризького бруду — екстравагантна назва модного темного кольору, що поєднував у собі сірі та коричневі відтінки. Це ілюстрація того, як тогочасна модна преса вміла подавати прості, практичні кольори під елітними і дещо провокативними назвами.

колір розчавленої суніці — ще один надзвичайно характерний відтінок жіночого вбрання. Приглушений, злегка курний рожево-червоний тон; вважався дуже романтичним і доречним для денних суконь молодих дам.

котелок — чоловічий головний убір з твердого фетру округлої форми. З початково утилітарного предмета гардероба він швидко перетворився на універсальний міський капелюх для повсякденного вжитку буржуазії

кофтина фасону «Фігаро» — короткий, часто не застебнутий спереду жакет, що використовував іспанські національні мотиви та ідеально підкреслював талію. Зазвичай він мав оксамитові одвори або контрастне оздоблення.

М

мазаріні (Mazarine) — вишуканий високий мереживний комір, який часто підтримувався тонким дротяним каркасом. Пряме відлуння історичної моди та театральних костюмів; міцно закріпився в щоденному побуті вищого класу.

матроський костюм — найпопулярніший варіант ошатного та водночас зручного одягу для хлопчиків, що складався з блузи з характерним широким квадратним коміром. Був візуальним символом зразкового дитинства в заможних родин.

П

помпадур — об'ємне укладання волосся, натягнене модою XVIII ст. Волосся зачісували високо вгору і назад від чола (часто за допомогою вищезгаданих валиків), створюючи пишну хвилясту форму, що м'яко обрамляла обличчя.

С

саржа — темна щільна вовняна тканина, яка не просвічувалася і не облягала тіло при намоканні. Див. також «Фланель».

смокінг — елемент вечірнього чоловічого дрес-коду, який спочатку задумувався як комфортніша куртка для куріння в чоловічих клубах (для захисту основного одягу від запаху тютюну), а згодом еволюціонував у загальновизнане напівофіційне вечірнє вбрання.

сюртук — стриманий чоловічий верхній одяг для денних справ. Зазвичай був двобортним, завдовжки до колін. Вважався консервативною основою гардероба поважного джентльмена.

фланель — темна щільна вовняна тканина, яка не просвічувалася і не облягала тіло при намоканні. Саме через ці захисні властивості з фланелі та саржі масово шили закриті жіночі купальні костюми, суворо дотримуючись норм моралі того часу.

фрак — обов'язковий і найвищий атрибут чоловічого вечірнього дрес-коду для урочистостей. Мав короткі поли спереду і два довгих хвостика ззаду; одягався виключно з білою краваткою-метеликом на офіційні прийоми та бали.

фру-фру — впізнаваний розкішний шелест спеціальної шовкової підкладки (зазвичай з цупкої тафти) жіночої сукні під час ходьби. Цей звук вважався ознакою найвищої елегантності, багатства та прихованої жіночності.

циліндр — високий чоловічий капелюх з плоским верхом, здебільшого обтягнутий шовковим плюшем. Був необхідним аксесуаром для офіційних денних заходів та вечірніх виходів у світ.

чесуча (дикий шовк) — цупка матерія з характерною, дещо вузлуватою фактурою, яка виготовлялася з ниток дикого шовкопряда. Була надзвичайно міцною, тому чудово підходила для пошиття строгих ділових жіночих блузок.

шиньйони — накладне волосся, яке в ту епоху було життєво необхідним аксесуаром. Використовувалися не лише для створення ілюзії густої зачіски, але й слугували надійною базою для кріплення гігантських капелюхів, популярних на зламі століть.

штани-шаровари — базовий елемент жіночого купального костюма, що гарантував збереження скромності. Одягалися під довгу туніку, були достатньо широкими і сягали колін, надійно приховуючи ноги від сторонніх очей.

s-подібний силует — «жива» і плавна лінія жіночого вбрання початку ХХ ст. За допомогою спеціального корсета груди жінки висувалися вперед, а стегна відводилися назад, що утворювало витончену, схожу на літеру S криву лінію. Цей силует прийшов на зміну жорстким і прямим каркасам попередніх десятиліть.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вісник моди. 1890–1891.
2. Модний вісник. 1890–1891.
3. Найновіші Паризькі моди. 1895.
4. Паризькі моди. 1876, 1878, 1884–1885, 1888, 1891, 1893, 1897–1898, 1900, 1905, 1908, 1912.
5. Фотографи Харківської губернії (1851–1917) : худож.-іст. фотоальбом довід.-біогр. характеру / авт.-уклад.: С. А. Голота, М. Є. Жур, А. Ф. Парамонов, А. Е. Хільковський. Харків : САГА, 2008. 516 с.